

Bár egyedül, kortalanul, költögetek... Vagy
altatok...
Hangszer a vers: játszani kell, hangulatot
teremteni,
hogy élni mégis érdemes.

Jegyzetek

1. „mely többnyire mutogatással álcázza azt, amit elrejt”. (Géher István: ARANY JÁNOS: NATURAM FURCA EXPELLAS. In: RÁDIÓKOLLÉGIUM. Kalligram, 1996. 179. o.)
2. A versszám is „szerencsétlen”, ennek jelentését vö. a MONDOM: SZERENCSED 13. és 35. és az ANAKREÓNI DALOK 56. versével.
3. „Mebűvölten ott állunk azóta is, a rácsodálkozás kilátópontján, azaz pontosan itt, ahonnan visszatekintőleg bölcsen beláthatjuk, hogy álltőhelyünkben is mindig útban vagyunk. Bizony múlik az élet.” (BERZSENYI DÁNIEL: A KÖZELÍTŐ TÉL. In: RÁDIÓKOLLÉGIUM. 118. o.)
4. IN MEMORIAM W. S. Újhold, 1990/1. 13. o.
5. Alkati kérdés is: az Anakreón-előd, Vas István határozottan befelé fordul: „mit bánom én”.
6. L. erről Tandori Dezső írását, *Liget*, 1996. szeptember.

Mesterházi Mónika

FÉNYLŐ MEGGYMAG

Mosonyi Aliz: *Boltosmesék*
Holmi, 1997. március

Tíz-tizenegy éves lehettem, mikor elvittek a drezdai királyi kincstárba. Szép neve van: *Grünesgewölbe*, magyarul: *Zöld Bolt*. A zöld színű bolthajtásokról kapta a nevét. Láttam ott mindenféle hatalmas rubinokat, topázokat, gyémántokat, üveg mögött persze, de főleg két dolog ragadta meg a figyelmemet. Az egyik egy perzsa ékszerész vagy aranyműves életképe. Valamilyik kalifa vagy szultán beiktatási ceremóniájának valahányadik jubileumát örökölte meg a mester. Hátral, fönt, egy emelvényen, baldachin alatt ül az uralgó, lába alatt lépcső, a lépcsőn és a lépcső alatt egymás háta mögött sorakoznak a hódoló és a hódolni készülő alattvalók, mindegyik főrang perzse. Mindegyik ajándékot

visz, ki fegyvert, ki kincset, ki díszesen felnyergelt lovat stb. Az egész ünnepi jelenet egy vitrinben van. A figurák ujjnyiak, az arcuk, a kezük elefántcsontból van kifaragva, ruházatuk színezüst, színarany, telis-tele rakva a legfinomabbra csiszolt, a legpompázatosabb drágakövekkel. A vitrinhez mellékelt eligazító szöveg közli, hogy az ékszerész huszonöt évig dolgozott e remeken, és ennyi meg ennyi nemesfémot, ennyi meg ennyi nemeskővet használt fel hozzá. (Ha jól emlékszem, kilókról vagy inkább sok-sok fontról volt szó.) Akkor sem értem föl ésszel és igazából ma sem érem föl, vajon miféle ember lehetett az, aki huszonöt évet áldozott fel az életéből – erre. Noha az eredmény a szó szoros értelmében *káprázatos* volt. (Szerényebb mértékben, de ugyanígy csodálkoztam, mikor a jubileumi felajánlasként gyufaszálakból összeállított Parlamentet, Erzsébet hidat, Mátyás-templomot láthattam nem sokkal ezután a magyar televízióban.) De volt ott a *Zöld Bolt*-ban egy másik különlegesség is, ami még jobban megfogott. Már nem tudom, ki – de bizonyára türelmes ember lehetett –, 183 fejet faragott egy meggymagba. Nagyítólencsét tettek a vitrinüveg mögé, akinek volt hozzá türelme, megszámolhatta. Egyetlen meggymagba 183 fejet! – mivel, hogyan, sejtelmem sincs. És ezek az aprónál is apróbb fejek, már amennyire ezt ki lehetett venni, nem is voltak egyformák. Sőt esküdni mernék rá, hogy egyénítettek voltak, jóllehet szabad szemmel csak az az egyetlen meggymag látszott. Azt gondoltam akkor magamban: vajon miféle tekintetnek szól ez a munka? Merthogy nem emberi szemnek, az valószínű. Ki lehet az, aki ilyen kicsiket is meglát? Meg aztán: miért csinálta, aki csinálta? Csak a bravúr kedvéért? (Akkoriban – mert mintha ez is valami keleti dolog lett volna – még nem volt Guinness-rekordok könyve.) Nem tudom. Mindenesetre, amikor Mosonyi Aliz boltosmeseminiatúrjeit olvastam a *Holmiban*, azonnal ez jutott eszembe: a meggymag a 183 fejjel. Mert van, aki e világ valamely urának hódol káprázatos életképekkel, és van, aki egyetlen kincsét, meggymagnyi önmagát faragja teli aprónál is apróbb arcocskákkal – de hát minden viszonylagos. Számomra, miután közel hajoltam hozzájuk, és a szív nagyítólencséjén keresztül szemügyre vettem őket, világossá

vált, hogy minden látszólagos hasonlóságuk ellenére mennyire nem egyformák, és hogy mennyi minden sűrűsödik össze bennük. Nem csekély bátorság kell ahhoz, hogy valaki lemondjon a dolgok manapság oly igen divatos ékitgetéséről-cifrázgatásáról, szinte magáról a külszíni fényekről, hogy cserébe belülről bocsáthasson ki sugarakat. Úgy is mondhatnám, ezek a mesék egyetlen fénylő meggymagból születtek, bár mindegyik nagyon határozottan meg van faragva. És hát melyikünk nem lett magból? Ezt egy nőnél jobban aligha érezheti bárki. Csak remélni merem, hogy ez az életmag, amelyik boltnak álcázott arcokkal van teli, még messze nem tart a végkiárusításnál.

Halasi Zoltán

VIRÁG HELYETT

Az 1956-os magyar forradalom lengyel dokumentumai

Összeállította, fordította és a bevezető tanulmányt írta Tischler János

1956-os Intézet-Windsor, 1996. 248 oldal, 650 Ft

Annak, hogy a magyar forradalom hosszú évekkel 1956 után meglepően elevenen élt a lengyel nép emlékezetében, szép számmal voltak – jó értelemben vett – haszonélvezői. Azokra a magyar fiatalokra gondolok, akik Sepsi Csombor Márton nyomdokain járva Lengyelországban szerezhatték vissza 1956 őszének utcáin, terein és sírjain támadt és 1957 tavaszától módszeres céltudatossággal rombolt nemzeti önbecsülésüket. E felejtésre kényszerítő folyamat ellensúlyaként kibekében a lengyelországi élmények vetették meg azt az erkölcsi és szellemi alapot, amelyen egészséges személyiség és egyéniség építhető. Lengyelország 1960-as évekbeli magyar vándorait – összefoglaló néven – autóstopos nemzedéknek is szokás nevezni. Arról, hogy mit jelentett számára a szabadnak látott, szókimondó, a közelmúlt történelmi tényeit is emlékezetében őrző, a hivatalostól eltérő módon értékelő és a családon belül az utódokra hagyományozó lengyel társadalom, már sokat írtak. A lengyel film és irodalom

hazai befogadása és hatása, a wroclawi és varsói dzsesszfesztiválok, a lengyel színház vonzereje a hagyományos barátságot igényes szellemi szintre emelte. Ezt az a pusztá tény is tanúsíthatja, hogy az autóstopos nemzedék tagjai tömegestül tanultak meg és tudnak ma is lengyelül.

A lengyelek magyarságképébe nem csupán az aranycsapat tablója fért bele. Nagy Imre, Maléter Pál és Mindszenty József nevét egyforma tisztelettel ejtette ki a teherautósófor, az őrnaszád szolgálati szabályzatot megszegő, mert idegeneket a hajóján megvendéglő parancsnoka, a luxuskocsiba betessékélő úrvezető, aki Polański filmjének jachtulajdonosára emlékeztetett, az éjszakai villamos kaulauza, aki mintha egy Marek Hłasko-elbeszélésből toppant volna elénk, vagy alkalmi házigazdánk, akiről kiderült, hogy a városi pártbizottság titkára. Az 1956-os magyar forradalom megítélésében és ezzel együtt a magyar nép iránti tisztelet kinyilvánításában szinte megbonthatatlan nemzeti egység uralkodott az 1960-as évek mind nagyobb erkölcsi, politikai és gazdasági válsággal küszködő Lengyelországában.

A kezdő autóstoposok hagyományosan kötelező útvonala északnak, Krakkóból Varsón át Gdańskba vezetett, a visszaút Poznańon, Czeszochován át Zakopanéba. A legnagyobb megindultságot az egyébként poroszosan fegyelmezett poznańiakon fedezhettük fel, miután megtudták, hogy magyarok vagyunk. Erre pedig rájöhettek, mert alkalmi rajzpapírra satírozott magyar zászlócskával intettük le a kocsikat – ugyanolyan hatásosan, mint tárcsájukkal a rendőrök. A poznańiak számára természetes volt, hogy Budapestet testvérvárosuknak tekintsék – az 1956-os események okán. Magától értetődő volt az is, hogy, mihelyt lehetett, a magyar '56 gyerekhőséről, a kádári megtorlásnak áldozatul esett Mansfeld Péterről utcát nevezzenek el. Mansfeld Péter életkorát tekintve bátyja lehetett volna a június 28-i poznańi munkásfelkelés gyermekáldozatának, a tizenhárom évesen agyonlőtt Romek Strzałkowskiak. Történelmi jelkép, hogy a Mansfeld Péter utca a Romek Strzałkowski utcából nyílik.

E rendhagyó történelmi tanulmányi kirándulások nemcsak azt tudatosították nemzedékünkben, hogy a lengyelek tüntető rokonszenvennel viseltetnek az 1956 őszén felkelt